

Lacerta agilis (Таращук, 1959; Зіненко, 2006), криптичних форм часничниці звичайної *Pelobates fuscus* (Боркин и др., 2001), жаби ставкової *Pelophylax esculentus* (Межжерин и др., 2010) дозволив відмітити певні тенденції та сформулювати деякі закономірності. Зокрема, встановлено, що більшість широкоареальних видів є генетично неоднорідними, у межах ареалу вони представлені критичними формами, що зовні майже не відрізняються, але чітко маркуються генетично.

Виявлена картина просторової генетичної неоднорідності низки видів у межах України може трактуватися як наслідок їхнього розселення з льодовикових рефугіумів. Через те, що рефугіуми залишалися ізольованими протягом сотні тисяч років, немає нічого дивного в тому, що форми, які зустрілися, були або репродуктивно ізольованими, або генетично настільки відмінними, що утворювали гібридні зони.

Таким чином, розташування відомих гібридних і перехідних зон, що знаходяться в рівнинній частині України, з одного боку, характерне для означених вище груп тварин, а з іншого, універсальне - воно загалом збігається з руслом Дніпра. Оскільки очевидно, що Дніпро не міг бути серйозною фізичною перешкодою для більшості видів, то така картина відбиває історичні процеси, які відбувалися на території України. Перш за все, це могло бути Дніпровське зледеніння, льодовий язик якого проходив далеко на південь по руслу Дніпра.

ОРНІТОНАСЕЛЕННЯ ЛІСОВОГО МАСИВУ ОКОЛИЦЬ с. КРОПИВНЯ ТА СМТ. НОВА БОРОВА ВОЛОДАРЬСЬКО- ВОЛИНСЬКОГО РАЙОНУ

Калінко Ю. Ю., Власенко Р. П.

Кафедра зоології Житомирського державного університету імені Івана Франка м. Житомир, Україна

Серед багатьох тварин, що населяють ліси, великої уваги заслуговують численні птахи. Їх дуже багато і вони надзвичайно різноманітні за своїм зовнішнім виглядом, способом життя, особливостями поведінки, значенням. Деякі з птахів живуть у лісах протягом цілого року, інші прилітають туди тільки на сезон розмноження. Від цього, а також від кількості, характеру поширення у різних лісових біоценозах залежить їх значення, а отже, і ставлення до них людини.

Дана робота присвячена вивченню орнітонаселення лісового масиву околиць с. Кропивня та смт Нова Борова Володарсько-Волинського району.

Метою роботи стало вивчення видового складу орнітонаселення лісового масиву околиць с. Кропивня та смт Нова Борова Володарсько-Волинського району.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання: визначити видовий склад орнітонаселення лісового масиву околиць с. Кропивня та смт Нова Борова Володарсько-Волинського району; встановити кількісний та якісний склад орнітонаселення досліджуваних територій; з'ясувати розподіл лісових птахів за рядами; встановити екологічні групи та значення птахів у житті лісу; дослідити особливості біології гніздування птахів на вказаних територіях.

Дані по чисельності, видовому складу лісового масиву околиць села Кропивня та смт Нова Борова, особливостях біології гніздування та значенні птахів у житті лісу були отримані внаслідок ведення систематичних візуальних спостережень за життям і поведінкою птахів.

За час роботи проведено 10 екскурсій по 2 – 3 години кожна. В ході яких проводились спостереження за особливостями гніздової біології, намагались побільше дізнатись про поведінку птахів в різних ситуаціях.

Використовувались візуальні спостереження, та систематичні записи стосовно життя і поведінки лісових птахів. Для обліку птахів досліджуваних територій використовували методику списків Макіннона, яка заключається в тому, що послідовно складаються списки видів до тих пір поки вони не досягнуть певної величини. Одночасно ведеться загальний фауністичний список.

На території лісового масиву околиць смт Нова Борова нами обліковано 41 вид лісових птахів, які належать до 9 рядів і до 21 родини відповідно. На території лісу околиць с. Кропивня було обліковано 47 видів птахів, що належать до 11 рядів та до 25 родин відповідно.

Серед орнітофауни лісового масиву околиць смт Нова Борова переважають представники ряду Горобцеподібні (*Paseriformes*), який є домінуючим і представлений 26 видами. Ряди Оудоподібні (*Upupiformes*), Дрімлюги (*Caprimulgiformes*), Сиворакшеподібні (*Coraciiformes*) і Зозулеподібні (*Cuculiformes*) включають по 1 виду і являються малочисельними. Видовий склад птахів лісу околиць села Кропивня також представлений переважно представниками ряду Горобцеподібні (*Paseriformes*) – 27 видів. Ряди Журавлеподібні (*Gruiformes*), Лелекоподібні (*Gressores*), Кулики (*Limicolae*), Зозулеподібні (*Cuculiformes*), Оудоподібні (*Upupiformes*), та Курині (*Galliformes*) представлені по 1 виду кожен.

Також встановлено, що серед орнітофауни лісу околиць села Кропивня переважають перелітні птахи, їх 22 види; осілих 5 видів: Яструб великий (*Accipiter gentilis*), Сорока (*Pica pica*), Яструб малий (*Accipiter nisus*), Пугач звичайний (*Scolopax rusticola*), Тетерев (*Lyrurus*

tetrix); кочових – 4: Сова вухата (*Asio otus*), Повзик (*Sitta europaea*), Дрізд-горобинник (*Turdus pilaris*), Омелюх (*Bombycilla garrulous*). Решта займають проміжне положення відносно вищеперелічених груп. Видовий склад птахів лісового масиву околиць смт Нова Борова представлений переважно перелітними птахами – 21 вид; кочових птахів налічується 3 види: Сова вухата (*Asio otus*), Повзик (*Sitta europaea*), Дрізд-горобинник (*Turdus pilaris*); осілих – 3: Яструб великий (*Accipiter gentilis*), Сорока (*Pica pica*), Горлиця кільчаста (*Streptopelia decaocto*).

Орнітофауна лісового масиву смт Нова Борова складається здебільшого з птахів кронників і дуплогнізників відповідно по 16 видів. Орнітофауна лісу околиць села Кропивня переважно складається з птахів кронників – 20 видів.

Одним із значущих факторів, що впливають на чисельність птахів на придорожніх територіях, є шум транспорту.

Меншу видову різноманітність, меншу кількість рядів і родин на території лісового масиву околиць смт Нова Борова порівняно з територією лісового масиву околиць с. Кропивня можна пояснити тим, що в околиці смт Нова Борова проходить автодорога сполученням Житомир – Коростень. Тобто дана територія підвержена більшому антропогенному впливу.

Отримані дані можуть бути використані у подальших дослідженнях лісового орнітонаселення, у дослідженнях на виявлення впливу такого антропогенного чинника як автотранспорт на видову різноманітність птахів.

ІХТІОФАУНА ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ

Ляшевич О. Ю., Вискушенко А. П., Шевчук С. Ю.

Кафедра зоології Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна

Велика різноманітність і значні розміри природних і штучно створених водойм в Україні обумовлюють велику різноманітність риб, умов їхнього існування та розподілу у водоймах. Іхтіофауна є важливим компонентом загального біологічного різноманіття країни, оскільки міноги й риби відіграють ключову роль у трофічній ланці водних біоценозів, а також слугують чи не найкращими індикаторами екологічного стану водойм, чутливо реагуючи на погіршення умов існування або перевилом скороченням своєї чисельності, ареалів, частковим чи повним зникненням у водоймах (Мовчан, 2005). Зокрема водойми Житомирського Полісся постійно піддавалися впливу гідротехнічного будівництва, що супроводжувалося зарегулюванням стоку річок, утворенням великих і малих водосховищ, ставків,